

c) Akkor sem kell tanu, ha a végrendelező saját kezével írta és aláírta végrendeletét s azt lezárt borítékban kir. közjegyzőnek adja át, aki a borítékra hivatalos pecsétjét teszi és megőrzi.

d) Ha a végrendeletet *nem* a végrendelező írta, csak aláírta = 4 tanu.

e) Ha nem tud írni, előtte és együttlevő 4 tanu előtt a végrendeletet felolvassák s ő kijelenti, hogy az abban írottak az ő végrendelezéseit tartalmazzák. Az egyik tanu ráírja a végrendelező nevét, aki kézjegyet teszi mellé. (Rávezetés: felolvasták, kézjeggyel ellátta).

Magánvégrendelet (ha nem hivatalos személyek előtt végrendelezik), közvégrendelet, ha közjegyző, járásbíró közreműködésével tesz. 2 tanu. 12—18 közötti kiskorúak, némák, siketnémák csak így végrendelezhetnek.

Kiváltságos végrendelet = (ragályos, rohamos lefolyású járvány, veszedelem esetén) a végrendelező által írott és sajátkezűleg aláírt végrendelet tanuk nélkül is érvényes, — ha nem maga írta, de sajátkezűleg aláírta csak 2 tanu kell. 3 hó.

A végrendeletet ki lehet egészíteni, meg lehet változtatni, semmisíteni.

III. Összefoglalás.

1942. december 2. hete.

Számolás és mérés.

VII. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A pénz és a pengőérték.

Nevelési cél: A pénz, mint az élet eszköze (nem cél!).

Kapcsolás: Törénelem: a magyar pénz fejlődése. Forint, (Florence) Kossuth-bankó, korona, emlékpénzek, pengő stb.

Megfigyelésre utalás: A gyermekek csereszokásaihoz hasonló a kezdetleges műveltségű ember cseréje is.

Szemléltetés: Régi pénzeinkből egy falikép összeállítása jelenlegi értékjelzésekkel.

V á z l a t:

I. Előkészítés: a) Kapcsoló ismétel. A termeléshez pénz szükséges. Régen nem pénz volt a csereeszköz. Az ősmagyaroknál tinó és prém. Hogyan fejlődött ki a pénz értékmérővé.

II. Tárgyalás. A pénz általános értékmérő, csereeszköz és törvényes fizetési eszköz.

a) *A pénz keletkezése és fejlődése. Közvetlen csere.* A közvetlen csere nehézségei. (Nehezen találkozott két fél, amelynek éppen az kellett volna, amit kínáltak.) Nem voltak egyenlő értékűek, nehéz volt köztük különbség megállapítása, s a különbség kiegyenlítése.

Csereközvetítő javak: A pénznek nem volt feltalálója, hanem lassú fejlődés eredménye volt. Az vezette rá az embereket, hogy egyes javak kelendőbbek, mint mások s akinek

ilyen jószága volt, könnyebben boldogult, mert hamarabb megszerezhetette, amire szüksége volt. Ilyenre igyekeztek tehát fölösleges javaikat becsérélni, hogy azzal könnyebben beszerezhessék a szükséges javakat. Ily módon egyes javak: állatok, bőrök, só, fegyverek stb. csereközvetítő javakká váltak. Különösen kedvelt volt a marha, latinul pecus, innen a pénz szó, — mert a maga lábán el lehetett hajtani s mert akkoriban minden gazdaságban hasznát vették. De felváltani nem lehetett. Így kerültek előtérbe a nemes fémek.

Miért legalkalmasabbak a nemes fémek a pénz szerepére?

Szép, nem oxidálódik, könnyen átalakítható (ékszer, dísztárgyra), tetszés szerint darabolható anélkül, hogy értékéből vesztené, kis tömegben is nagy értéket képvisel s forgalomképessége nagy. Tartós, vagyon gyűjtésére tehát alkalmas. Minőségük — bárholnan valók — ugyanaz. Értékük nem olyan ingadozó, mint más javaké. Az évi termelés csak kicsiny hányada annak, amelyet az emberiség évezredek óta felhalmozott, kínálatukban nincsenek olyan ingadozások, mint pl. a búzában. Különösen az arany. (A világháború előtt évente átlag 700.000 kg aranyat termeltek. Aztán lehanyatlott, de ma újra eléri ezt. Főhelyei: Dél-Afrika, Usa, Kanada és Oroszország. A világ aranykészlete 1930-ban 30 millió kg.) cca 100 milliárd pengő értékű.

Rúdpénzek: nehézkes, mert le kellett mérni és a finomságukat meg kellett állapítani. Lassanként jelölik az arany és ezüstrudak súlyát és finomságát. Ilyen bélyeggel ellátott arany és ezüst rudakat használtak már Kr. e. 2000-ben Babilonban. (De meg lehetett csonkítani!) Érméket vertek belőlük! Ez feleslegessé teszi a próbát, mérést és megakadályozza a csonkítást. Csak le kell számolni. Először Kr. e. 1. században a kisázsiai Lydiában.

A pénzverés joga. Államfőké. (pénzügyi felségjog = regalé.)

Törvényes fizetőeszköz. Ettől kezdve a pénz törvényes fizetőeszköz. Pénzben szedik az adót, a bírságot, s a tartozást ebben rendelik kifizetni.

A *valuta*. Az a nemes fém, amelyből valamely állam törvényes pénzét verik = valutának nevezzük.

Törvény határozza meg: a *nemesfémeket, milyen legyen az érme?*

Értékpénz—váltópénz. Értékpénz (valutapénz), amelyet bármily összegig el kell fogadni; váltópénz (csak korlátozott mértékben).

Nálunk értékpénz: a 20 és 10 P-s arany, de nem került forgalomba.

Váltópénzek: ezüst-, nikkel- és bronzérméink.

Valutarendszerek. Arany-, ezüst- vagy mind a kettő.

(Egyes vagy kettős valuta.) Ennek fajtái: mind a kettőt korlátlanul forgalomba hozzák? Ez a párhuzamos (paralel), ha pedig bizonyos arányban, amint volt a *latin-érmeunióban*), ahol az arány a és e = 1:15%-ban kettős valuta (igazi.)

Sánta valuta: ezüstből csak kevés értékérmét vernek.

Papír-valuta: Az értékpénz szerepét a forgalomban a fedezetlen és fémmértékhez nem kötött papírpénz látja el.

Hazánkban az aranyvalutát az 1892. évi XVII. tc. hozta be. (Korona érték.) De nem volt tisztán arany vagy tulajdonképpen sánta valuta volt. A világháborúban papírvaluta lett, csak a háború után tértünk át az aranyvalutára 1925. évi XXXV. tc. Értéke a pengő.

1 kg finom aranyból 3800 pengő értékű értékérme készül, vagyis 380 drb 10 P-s vagy 190 drb 20 P-s.

Pénzláb az a szám, amely megmutatja, hogy a valutafém egy súlyegységéből (1 kg színarányból) hány egység értékű valutapénzt vernek.

A pengőrendszer pénzlába: 3800 (a K-é 3280 volt). Minél nagyobb a pénzláb, annál kisebb a pénzegység értéke. 1 K = 1.1585 pengővel.

Finomsága 0.900 és 100 réz. 1 kg ötvözetből 171 drb 20 P vagy 342 drb 10 P-t vernek; a 20 P súlya = 5.8479 g, a 10 P-é 2.9239 g. Ha megkopnak, kivesszik a forgalomból, az arany: 5.82 g, ezüst = 2.91 g. Súlyban legfeljebb 2 ezrelék, finomságban legfeljebb 1 ezrelék eltérés lehet.

Váltópénzek: 5, 2, 1 P ezüst, 50, 20, 10 filléres nikkel és 1, 2 filléres réz.

Az ezüst = 640 rész ezüstöt és 360 rész rézet.

az 50, 20 és 10 filléres 25 rész nikkel és 75 rész rézet,

a 2 és 1 filléres 95 rész rézet, 4 rész ónt és 1 rész cinket tartalmaz.

Nem nemes fémből összesen 30 millió pengő értékűt szabad verni. Arany pénzt bárki számára vernek, váltópénzt csak az állam számára.

Váltópénzből a következő értékig kell elfogadni fizetésül:

5 pengőöket csak 250 pengőig

2 pengőöket csak 100 pengőig

1 pengőöket csak 50 pengőig

50 fillérest csak 20 pengőig

20 és 10 fillérest csak 10 pengőig

2 és 1 fillérest csak 2 pengőig

Közpénztárakban korlátlanul elfogadják az 1 pengőöket.

Pengőérték 1927. január 1-től érvényes.

Pénzhelyettesítők. Nem mindig aranyban fizetnek. Az aranypénz megőrzése, kezelése, szállítása munkát és költséget igényel, nagy forgalom.

Pénzhelyettesítők: bankjegy, csekk és a váltó.

A bankjegy. Fejlődése. Az olasz pénzváltóknál már a XII.

században volt. (Hiteljegyek.) Céhek, kirabolhatták, utalvány a kifizetésre. A fedezetről azonban gondoskodni kellett.

Jegybankok. 1694-ben a francia bank, 1800-ban az osztrák nemzeti bank.

Az Osztrák-Magyar Bank. (Kékpénz.) A papírpénz kezelése könnyebb, vásárlóerejük semmivel sem kisebb az aranyénál.

Papírpénz gazdálkodás. A papírpénz növekedik, az arany fogy. Ez nem bankjegy, hanem papírpénz.

A korona elértéktelenedése = a háború előttinek 1/18.000-e lett.

Ez volt az infláció. Ennek hatása = gazdasági zavarok. Ugyanazért a pénzért egyre kevesebbet vásárolhatott. Az adósok könnyen kifizethették adósságukat. A bér, fizetés egyre kisebbértékű lett. Bankóprás.

A Magyar Nemzeti Bank. Az 1924. évi V. tc. Szabadalma. 20 évre.

A bankjegy kibocsátása. Aranyat vagy devizát vásárol, továbbá jó aláírásokkal ellátott váltókat, valamint kézizálogot kölcsönért elfogad. Kölcsönöket ad 3 hónapra. Törvény kötelezi, hogy a forgalomba hozott jegyeit megszabott %-ig fedezze.

1924. V. tc. szerint az első 5 évben 20%-ig,
a második 5 évben 24%-ig,
a harmadik 5 évben 28%-ig,

innen kezdve állandóan 33 egész egyharmad %-ig kell fedezve lennie.

1933-ban a második 5 éves időszakot 4 évvel meghosszabbították.

Karácsonyi álmom.

— Karácsonyi kis jelenet. —

Szín: szegényes szoba, benne egy ágy, középen asztal, körülötte székek.

Személyek: Édesanya, kis gyermek (5–6 éves), Gáspár, Menyhért, Boldizsár, angyalok (tetszés szerinti számban). Jelentő angyal. Jézuska.

BEVEZETŐ.

(Elmondja egy angyal.)

Hull a hó... hull a hó... és — giling-galang —
Égi hárfa zendül, cseng, cseng a kis harang.
Szent karácsonyest van, ájtatos dalú,
Kis Jézust dicsérni gyűl a kis falu.